

In 10 stappen dichterbij elkaar

Stappenplan ouderbetrokkenheid

Praktische handleiding voor scholen die de betrokkenheid van ouders bij het onderwijs willen vergroten

Colofon

Redactie: Jeanet Moerings
m.m.v. Martine van Leeuwen
Eindredactie: Afdeling PR & Communicatie JSO

Uitgave: mei 2007

Deze uitgave is tot stand gekomen met medewerking van:

- Provincie Zuid-Holland
- Gemeente Alphen aan den Rijn
- Basisscholen An Noer, Groen van Prinsterer, de Mare (locatie Meteorlaan), het Spectrum (locatie Polluxstraat)
- Kom Erbij / JSO

expertise
entrum voor
rjeugdsamen
levingen
opvoeding

JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding
Nieuwe Gouwe Westzijde 2a
2802 AN GOUDA
T 0182 547888
F 0182 547889
E info@jso.nl
I www.jso.nl

Copyright© 2007 JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding

Alles uit dit stappenplan mag worden overgenomen mits met duidelijke bronvermelding.

Stappenplan en bijlagen zijn gratis beschikbaar op de website van JSO, www.jso.nl, onder diensten > informatievoorziening > publicaties.

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Informatie over het project ouderbetrokkenheid in Alphen aan den Rijn	7
De 10 stappen	9
Bijlagen	
Bijlage 1: Het ontwikkelen van een visie op ouderbetrokkenheid	11
Bijlage 2: Het ontwikkelen van een projectplan ouderbetrokkenheid	17
Bijlage 3: Checklist ouderbetrokkenheid activiteiten	18
Bijlage 4: Voorbeeld van een registratieformulier activiteiten/ -jaarplan ouderbetrokkenheid	24
Bijlage 5: Indicatoren om de mate van ouderbetrokkenheid te toetsen	26
Bijlage 6: Literatuurlijst en verwijzing naar informatie over ouderbetrokkenheid	28

Inleiding

De afgelopen jaren heeft JSO vanuit drie verschillende projecten ‘ouderbetrokkenheid’ ervaring opgedaan om (basis)scholen te ondersteunen bij het vergroten van de betrokkenheid van ouders en basisscholen. Het eerste project in Alphen aan den Rijn eindigt na vier jaar op 1 augustus 2007. Om de opgedane ervaringen vast te leggen en over te dragen op andere scholen of instellingen, is dit stappenplan opgesteld. Het is bedoeld als een praktisch hulpmiddel, het geeft richtlijnen en tips voor scholen die actief aan de slag willen om de ouderbetrokkenheid te vergroten.

Kiezen voor ouderbetrokkenheid

Het belang van de wederzijdse betrokkenheid van ouders en scholen is in de afgelopen jaren vanuit ervaring en onderzoek voldoende aangetoond. Scholen, ouders en kinderen hebben er belang bij dat ouders betrokken zijn bij het onderwijs en dat het onderwijs betrokken is bij de thuissituatie van het kind.

Onderzoek wijst uit dat leerprestaties van kinderen omhoog gaan en spijbelgedrag van kinderen afneemt naarmate er meer ouders betrokken zijn bij het onderwijs en naarmate de betrokkenheid van ouders groter is. Daarnaast wijst onderzoek uit dat kinderen het beter doen op school naarmate het pedagogische klimaat thuis en op school beter op elkaar afgestemd zijn (uit: onderzoek ‘ouders over opvoeding en onderwijs’ Sociaal Cultureel Planbureau, dec. 2004, Den Haag).

Ouders en school willen beide het beste voor het kind. Het werkt voor kinderen stimulerend om te ervaren dat hun ouders school belangrijk vinden.

Scholen doen vaak veel om ouders bij het onderwijs te betrekken. Toch zijn deze activiteiten niet altijd vanuit een visie gestuurd en worden ze niet altijd volgens een bepaald vooropgezet plan uitgevoerd. Hierdoor kan het voorkomen dat de inspanningen onvoldoende resultaten opleveren. Dit kan leiden tot een wij – zij denken en handelen (“ouders komen toch nooit”, “de school stelt zich niet open voor wensen van ouders”).

Als besturen, directies en leerkrachten er echt voor kiezen om werk te maken van ouderbetrokkenheid, is het verstandig dit doordacht te doen. Het is absoluut niet nodig om hiervoor het wiel uit te vinden: er zijn in Nederland veel ervaringen opgedaan, projecten uitgevoerd en handboeken verschenen. In bijlage 6 staat een literatuurlijst en zijn verwijzingen opgenomen naar andere materialen die over dit onderwerp zijn verschenen.

Dit stappenplan

Dit stappenplan is bedoeld als praktisch hulpmiddel voor scholen die ouderbetrokkenheid willen vergroten. De opzet is eenvoudig: op de volgende bladzijden staan de 10 stappen die achtereenvolgens genomen kunnen worden.

Bij een aantal stappen staan werkvormen of voorbeelden in bijlagen genoemd. Deze bijlagen volgen na het stappenplan en zijn eveneens te downloaden van de website van JSO, www.jso.nl, onder diensten > informatievoorziening > publicaties.

De genoemde stappen zijn in het project in Alphen aan den Rijn daadwerkelijk gezet en dus vanuit praktijkervaring geformuleerd.

Het stappenplan is geen keurslijf; elke school en elke uitgangssituatie is immers anders. Het gaat er vooral om dat ouderbetrokkenheid en het beleid en de acties daarop bewust, doordacht en vanuit een plan of visie gestuurd worden.

Informatie over het project ouderbetrokkenheid in Alphen aan den Rijn

Geschiedenis

JSO organiseert sinds 1994 onder de naam 'Kom Erbij' opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering (met name via het 'Opstap'-programma) in Alphen aan den Rijn. Daarnaast worden sinds 2001 vanuit Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) ouders betrokken bij de voorschool (peuterspeelzalen). Signalen en wensen van ouders en scholen leidden in juli 2003 tot de start van het project 'ouderbetrokkenheid', om ouders en basisscholen dichter bij elkaar te brengen. Hiermee wordt binnen VVE ook een doorgaande lijn gecreëerd, zodat ook de ouders van de groepen 1 en 2 (en hoger) van het basisonderwijs worden bereikt. Het is een tijdelijk project dat aanhaakt bij 'Kom Erbij' en uitgevoerd wordt door JSO.

Het project ouderbetrokkenheid in Alphen aan den Rijn

Het project kent een looptijd van 4 jaar; van juli 2003 tot augustus 2007. De gemeente Alphen aan den Rijn en de Provincie Zuid-Holland subsidiëren het project.

Het project wordt gecoördineerd door een projectleider van JSO. De uitvoering vindt plaats door de scholen zelf en met inzet van (allochtone) consultants van JSO / Kom Erbij. Aan het project werken vier scholen mee: islamitische basisschool An Noer, protestants-christelijke basisscholen Groen van Prinsterer en De Mare (locatie Metoorlaan), en katholieke basisschool Het Spectrum (locatie Polluxstraat). Per school is er een werkgroep, een projectplan en jaar- ofwel activiteitenplan. De nulmeting en monitoring worden uitgevoerd door JSO.

Definitie van ouderbetrokkenheid

Binnen het project wordt de begripsomschrijving van PJ Partners uit het handboek ouderbetrokkenheid gehanteerd:

- "Ouderbetrokkenheid omvat de relatie tussen het onderwijs van het kind en de ouders in de breedste zin van het woord."

Dit kan zich uiten in daden binnen het gezin of in schoolverband.

Aspecten van ouderbetrokkenheid

1. Contact en communicatie; wederzijdse communicatie tussen school en ouders kan mondeling of schriftelijk plaatsvinden.
2. Ouderparticipatie; informele dienstverlening door ouders aan school (hulp bij activiteiten) en formele ouderparticipatie (ouderraad of medezeggenschapsraad).
3. Onderwijsondersteunend gedrag; de voorwaardenscheppende rol van ouders ten gunste van het leerproces en gedrag van het kind op school (voldoende rust, voeding et cetera) en ondersteuning van leeractiviteiten thuis.

Doelstellingen van het project

Het vergroten van ontwikkelings- en onderwijskansen van (allochtone) kinderen door:

- het vergroten van de betrokkenheid van (allochtone) ouders bij school;
- het vergroten van de kennis bij leerkrachten en directie over (allochtone) ouders, hun ideeën en mogelijkheden ten aanzien van participatie;
- het vergroten van het aantal activiteiten die op scholen gericht worden ingezet op bestuurlijk, directie- en leerkrachtniveau, zodat er vanuit de school structurele aandacht is voor ouderbetrokkenheid en dit in het schoolbeleid vorm krijgt;
- de interactie tussen ouder en kind te vergroten door de koppeling van de centrum- en thuisgerichte methodieken 'Opstap' en 'Ik en Ko' (binnen VVE wordt gebruik gemaakt van de methode 'Ko totaal').

Activiteiten die op de scholen vanuit het project uitgevoerd worden

- 'Opstap' op school
- Ouderbijeenkomsten of inloopkwartiertjes groep 1 en 2 m.b.t. 'Ik en Ko'-thema's
- Ouderbijeenkomsten voor alle ouders (opvoedkundig of voorlichtend thema)
- Klassenbezoeken
- Ondersteuning ouderraad
- Kansrijk Kiezen (ouderbijeenkomsten in het kader van overgang Primair Onderwijs naar Voortgezet Onderwijs).
- Ondersteuning team (visieontwikkeling en deskundigheidsbevordering).

Verslaglegging en monitoring

Gedurende het project zijn plannen en resultaten vastgelegd in:

1. Projectplan (maart 2004)
2. Jaarverslag 2003 (maart 2004)
3. Nulmeting (juni 2004)
4. Jaarverslag 2004 (april 2005)
5. Tussenevaluatie en monitor schooljaar 2004-2005 (juni 2005)
6. Jaarverslag 2005 (maart 2006)
7. Onderzoeksrapport 'ervaringen en behoeften van ouders die deelnemen aan (nieuwe) activiteiten vanuit het project ouderbetrokkenheid (juni 2006)
8. Jaarverslag 2006 (maart 2007)
9. Eindevaluatie en monitor (juni 2007)

De 10 stappen

Stap 1: Signaleren en kiezen

Het bestuur, de directie, de medezeggenschapsraad, ouders en/of het team signaleren dat de betrokkenheid van ouders bij het onderwijs tekort schiet. Zij onderschrijven het belang van ouderbetrokkenheid en kiezen er voor om er (planmatig) beleid en actie op te voeren. Om dit besluit te kunnen nemen, moeten de volgende vragen positief beantwoord worden:

- Is er behoefte en draagvlak binnen het team om actief aan het vergroten van de ouderbetrokkenheid te gaan werken?
- Is er geld en tijd beschikbaar om aan het vergroten van de ouderbetrokkenheid te gaan werken?

Als op deze vragen positief geantwoord kan worden, is er voldoende basis aanwezig om de volgende stappen te zetten. Zo niet, dan zal men eerst aan de voorwaarden moeten werken.

Stap 2: Koers bepalen & visie of plan opstellen

De school bepaalt de te volgen koers:

1. Eerst werken aan een visie op ouderbetrokkenheid en daarna een project- en activiteitenplan opstellen.
 - In bijlage 1 staat een voorbeeld van een bijeenkomst om met het schoolteam over de visie te praten.
2. Een meer praktische aanpak door meteen een project- en activiteitenplan op te stellen. Het ontwikkelen of beschrijven van de visie wordt hierin als activiteit opgenomen. In Alphen aan den Rijn is op alle vier de scholen voor deze aanpak gekozen.
 - In bijlage 2 staat een voorbeeld van een bijeenkomst om met het schoolteam een projectplan op te stellen.

Stap 3: Samenstellen werkgroep

Er wordt een werkgroep met vertegenwoordigers uit diverse geledingen gevormd (bijvoorbeeld: een locatiehoofd, intern begeleider, een leerkracht uit de onderbouw, een leerkracht uit de bovenbouw en één of twee ouders uit de ouderraad of medezeggenschapsraad). Eén persoon zal als voorzitter of 'kartrekker' moeten fungeren. De werkgroep gaat de stappen 4 en 5 (en later de stappen 8 en 9) uitvoeren.

Het is aan te bevelen de werkgroep 4 of 5 keer per jaar bij elkaar te laten komen om jaarplannen op te stellen, toe te zien op uitvoering, te evalueren en bij te stellen.

Stap 4: Inventariseren huidige activiteiten

De werkgroep inventariseert wat er nu aan ouderbetrokkenheidsactiviteiten door school uitgevoerd worden. De knelpunten en wensen worden door de werkgroep beschreven.

- In bijlage 3 staat een checklist ouderbetrokkenheidsactiviteiten.

Stap 5: Activiteiten- of jaarplan opstellen

De werkgroep stelt op basis van het projectplan en de inventarisatielijst een activiteiten of jaarplan op. In dit plan worden de doelen SMART gesteld (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden).

- In bijlage 4 staat een voorbeeld van een kwantitatief registratieformulier activiteiten- /jaarplan.

Stap 6: Activiteiten uitvoeren

De activiteiten worden volgens het plan uitgevoerd. De werkgroep ziet toe op uitvoering.

Stap 7: Registreren

De ervaringen of signalen vanuit de activiteiten worden geregistreerd. Dit betreft zowel kwantitatieve gegevens (aantal deelnemers) als kwalitatieve gegevens (is het doel bereikt, hoe is de werkwijze bevallen, hoe waren de reacties van de deelnemers, hoe was de sfeer?).

Stap 8: Evalueren

De werkgroep evalueert op basis van de registratiegegevens de activiteiten. Jaarlijks worden aan de hand van het projectplan en de gestelde doelen zowel een kwantitatieve als kwalitatieve evaluatie uitgevoerd.

- In bijlage 5 staan indicatoren om de mate van ouderbetrokkenheid te toetsen.

Stap 9: Bijstellen

Als hier aanleiding toe is, worden de activiteiten zelf en/of het jaarplan bijgesteld of aangepast.

Stap 10: Herhalen stap 5 tot en met 9

Bijlage 1 Het ontwikkelen van een visie op ouderbetrokkenheid

Bijlagen

Bijlage bij stap 2

TIP: bij JSO kan een trainer / gespreksleider ingehuurd worden om deze bijeenkomst of een bijeenkomst op maat voor uw school te leiden.

Een voorbeeld voor een studiedag: “Het ontwikkelen van een visie op ouderbetrokkenheid.”

Doelen

Algemeen doel

- Ontwikkelen van een schoolspecifieke visie op ouderbeleid.

Subdoelen

- Inzicht ontwikkelen in de factoren die een rol spelen bij ouderbetrokkenheid;
- Oriëntatie op mogelijkheden voor ouderbetrokkenheid;
- Vaststellen van uitgangspunten voor een werkvisie op samenwerking met ouders, die als leidraad dient voor het te ontwikkelen beleid.

Kortom: er wordt materiaal verzameld waarmee een visiestuk geschreven kan worden.

Programma bijeenkomst “Visie”

1. Welkom
2. Toelichting op doelen en werkwijze van de bijeenkomst
3. Uitgangspunten van ouderbetrokkenheid
 - Ouders en teamleden zijn allen betrokken bij de opvoeding en ontwikkeling van kinderen.
 - Ouders zijn de hoofdopvoeders en zij besteden een deel van de opvoeding uit aan leerkrachten.
 - Ouders en leerkrachten voeden op vanuit eigen opvattingen, ervaring en deskundigheid.
 - Het is van belang dat er uitwisseling plaatsvindt en afstemming gerealiseerd wordt, zodat de opvoeding thuis en op school zoveel mogelijk op elkaar aansluit en elkaar ondersteunt en versterkt.
 - Aandachtspunten van ouderbetrokkenheid zijn:
 - de zin van ouderbetrokkenheid (waarom willen we dit als team?);
 - de inhoud van de betrokkenheid (wat is ouderbetrokkenheid?);
 - de schoolkenmerken die ouderbetrokkenheid beïnvloeden.

4. Stellingenspel

Formeer subgroepen van 6 tot 8 personen. Elke deelnemer krijgt een rode, oranje en groene kaart. Middels deze kaarten geven de deelnemers aan welk standpunt zij innemen ten aanzien van gegeven stellingen (rood = oneens, oranje = twijfel, groen = eens).

De deelnemers lichten hun standpunten toe en reageren op elkaar. Wat zijn de argumenten die gehanteerd worden? Probeer in de subgroepen tot een eensluidend oordeel te komen. Plenair nabespreken en doorvragen.

Stelling 1:

De keuze om ouderbetrokkenheid te bevorderen moet binnen de school breed gedragen worden en een bindende voorwaarde zijn voor het team. Dit betekent een gedeelde visie en overeenstemming met de doelen.

Doorvraagmogelijkheden/discussiepunten:

Ouderbetrokkenheid vraagt om inzet van een schoolteam. De mate waarin ouders hun betrokkenheid tonen is een reactie op het gedrag van teamleden in dat verband.

Als je als school uitnodigend wil zijn, veilig wil zijn en open wil staan voor ouders, dan moet ieder personeelslid hieraan bijdragen. Ieder personeelslid moet bereid zijn te investeren in de betrokkenheid van ouders.

- Is er al een visie op ouderbetrokkenheid geformuleerd? Waarom doe je het?
- Is er een koppeling tussen de visie op ouderbetrokkenheid en de pedagogische en onderwijskundige visie van de school?

Stelling 2:

Participatie van ouders zal mogelijk gemaakt moeten worden vanuit de culturele achtergrond van deze ouders.

Doorvraagmogelijkheden/discussiepunten:

- Wat verstaan jullie onder 'vanuit de culturele achtergrond' van ouders?

Bij het formuleren van visie en doelstellingen met betrekking tot ouderbetrokkenheid moeten scholen aansluiten bij de verwachtingen en mogelijkheden van (verschillende groepen) ouders. Naarmate schoolklimaat, regels, en dergelijke beter zijn afgestemd op de behoeften van ouders en kinderen, zullen scholen effectiever zijn in het bevorderen van ouderbetrokkenheid.

- Wat weten jullie van de wensen, behoeften en verwachtingen van ouders?
- Hoe kijken de ouders aan tegen ouderbetrokkenheid?
- Hoe kijken ouders aan tegen de opvoedende taak van school?

Stelling 3:

School en ouders benaderen elkaar als partners, die samenwerken op basis van gelijkwaardigheid.

Doorvraagmogelijkheden/discussiepunten:

- Wat verstaan jullie onder gelijkwaardigheid?

- Ervaren jullie gelijkwaardigheid?
- Welke beelden / gevoelens hebben jullie ten aanzien van ouders?
- Welke gevoelens / beelden denk je dat ouders van jou/jullie hebben?

5. De zin van ouderbetrokkenheid

Geef elke subgroep een flap met daarop drie cirkels en vraag hen daarin op te schrijven wat het belang is van ouderbetrokkenheid voor:

- het kind,
- de ouder,
- de school/leerkracht.

Hang de flaps op en neem ze kort door. Geef vervolgens de volgende informatie:

De relatie tussen ouders en school heeft aantoonbare invloed op de sociaal-emotionele ontwikkeling (welzijn) van kinderen. Met name de mate waarin de opvoeding op school en thuis op elkaar afgestemd is, is daarbij van belang. Dat wil zeggen: de mate waarin dezelfde opvoedingswaarden centraal staan. Naarmate ouders betrokken zijn bij school nemen de prestaties toe. De betrokkenheid van ouders hangt deels ook weer af van het gedrag van andere ouders. Ouders raken makkelijker betrokken als andere ouders dat ook zijn. En naarmate ouders meer betrokken zijn bij school, zijn hun kinderen dat ook.

6. Verwachtingen met betrekking tot ouderbetrokkenheid

Geef elke subgroep twee flaps met daarop de volgende opdrachten:

- Schrijf op wat jullie verwachten van de ouders als het gaat om ouderbetrokkenheid. Wanneer zijn jullie tevreden over de betrokkenheid van de ouder? Welk gedrag moet de ouder dan laten zien? Welke (pedagogische) taken moet de ouder vervullen?
- Schrijf op wat ouders van jullie mogen verwachten als het gaat om ouderbetrokkenheid.

Daarna plenair verzamelen en inventariseren. Mogelijke antwoorden kunnen zijn:

Ouders:

- praten met hun kind over school
- helpen het kind bij het schoolwerk
- komen regelmatig op school
- spreken regelmatig met andere ouders over school
- spreken regelmatig met de leerkracht
- doen af en toe vrijwilligerswerk op school
- zijn op de hoogte waarmee de kinderen bezig zijn in de klas
- lezen de informatie die school geeft
- nemen deel aan formele geledingen als ouderraad, MR, bestuur
- geven hun mening over wat er op school gebeurt
- realiseren de voorwaarden voor leren (op tijd naar bed, goede voeding)
- stemmen hun opvoeding meer af op de opvoedingswaarden die op school gehanteerd worden

- bieden school de ruimte om fouten te maken.

School/leerkrachten:

- informeren ouders over wat zij van ouders verwachten en wat het belang hiervan is
- organiseren ouderbijeenkomsten, voorlichtingsbijeenkomsten, rapportbesprekingen, kindbesprekingen
- geven een aantal openbare lessen
- maken ouders bekend met het Nederlandse onderwijssysteem en de verwachtingen naar ouders toe
- zijn duidelijk over wat school biedt en wat niet
- bespreken waarden en omgangsvormen in en om school met ouders
- moedigen ouders aan hun kinderen te stimuleren
- bieden een veilige omgeving aan kinderen en ouders
- weten wat de verwachtingen zijn van ouders naar hen toe.
- waarderen ouders voor hun inzet
- geven ouders feedback op hun functioneren in het kader van ouderbetrokkenheid en ondersteunen ouders bij het zoeken van oplossingen
- gaan uit van gelijkwaardigheid
- houden rekening met factoren die ouderbetrokkenheid belemmeren
- stemmen hun waarden en normenoverdracht af op de thuissituatie van het kind
- leerkrachten ondersteunen de opvoeding thuis
- bieden ruimte aan ouders om fouten te maken

Na deze inventarisatie kan de volgende vraag gesteld worden: Hoe belangrijk is voor jullie dat ouders en school op één lijn komen wat betreft waarden en normen? Bepaal voor jezelf welke waarden je in je werk uitdraagt en waarover je met ouders overeenstemming wilt bereiken.

Maak gezamenlijk een lijst en geef aan welke waarden als het meest belangrijk worden gezien.

Aansluitend kan de volgende informatie worden gegeven:

Betrokkenheid van ouders komt op verschillende wijzen tot uiting:

- **Betrokkenheid thuis:**
Daarbij gaat het om de mate waarin ouders regelmatig met hun kind praten over wat er op school gebeurt en waar kinderen mee bezig zijn. Ook ondersteuning van ouders bij huiswerk en het aanbieden van een stimulerende omgeving hoort daarbij.
- **Betrokkenheid bij het individuele kind op school:**
Daarbij gaat het om regelmatig contact van de ouders over het wel en wee van de kinderen op school. Zo blijven ouders op de hoogte van wat er zich op school en in de groep afspeelt. Daarnaast is het

van belang dat ouders informatie uitwisselen met de leerkracht en de opvoeding en ontwikkeling thuis en op school op elkaar afstemmen.

- Betrokkenheid bij school als geheel

Hierbij speelt het uitwisselen van informatie met andere ouders ook een rol. Daarnaast gaat het ook om het verrichten van hand- en spandiensten door ouders op school en de mate waarin ouders actief zijn in of bij de MR, OR en andere formele geledingen.

Een andere manier van kijken is:

- De ouder als consument (klantenbinding door voorlichting, schoolgids, nieuwsbrieven).
- De ouder als belanghebbende (deelname aan overlegorganen).
- De ouder als opvoeder: bevorderen van onderwijsondersteunend gedrag (ouderbijeenkomsten, voorlichting, kindbesprekingen).
- De ouder als vrijwilliger (verlenen van hand- en spandiensten).

7. Waar moet school in elk geval aandacht aan besteden?

Selecteren van belangrijke thema's waar de teamleden in het kader van de ouderbetrokkenheid vooral aandacht aan willen besteden. Elk teamlid krijgt vijf stickers en kiest de belangrijkste punten uit om aandacht aan te besteden in het kader van ouderbeleid. Kort bespreken.

8. Wat bepaalt ouderbetrokkenheid?

De school en leerkrachten hebben invloed op ouderbetrokkenheid, maar zijn zeker niet allesbepalend. De gezinssamenstelling, etnische achtergrond, socio-economische positie van het gezin en kwaliteit van de relatie tussen partners zijn medebepalend. De school kan daar weinig invloed op uitoefenen.

Er zijn echter ook schoolspecifieke kenmerken die de ouderbetrokkenheid bepalen:

- groeps grootte (meer kinderen, meer ouders per leerkracht, minder betrokkenheid);
- schoolklimaat;
- gerichtheid op leerprestaties;
- aantal kinderen en leerkrachten uit 'minderheidsgroepen' (mate van ruimte voor andere opvoedingsstijlen en gewoonten);
- instelling van teamleden (willen ze echt samenwerken);
- mate waarin teamleden actief contact zoeken met ouders;
- betrokkenheid van school op de omgeving.

Vertrouwen is de basis voor elke relatie. Voorwaarde voor vertrouwen is ontmoeting. Contact, communicatie en vertrouwen zijn voorwaarden voor het tonen van betrokkenheid.

Je moet als school voorwaarden scheppen voor het opbouwen van een vertrouwensband met verschillende groepen ouders. Daarbij maak je keuzes op basis van de pedagogische opdracht van de school en de visie en doelstellingen die je hebt geformuleerd. De visie en doelstellingen zijn uitgangspunt voor de manier waarop je

met ouders wilt samenwerken. Op basis daarvan kan je ouders duidelijk maken wat je wel en niet van hen verwacht.

Hoe kan je als school, team en leerkracht voorwaarden scheppen voor een vertrouwensband?

Laat de deelnemers hun antwoord op deze vraag zo concreet mogelijk formuleren in subgroepen van vier. Daarna plenair verzamelen.

9. Afsluiting

Al het materiaal (alle flaps) kunnen gebruikt worden voor het ontwikkelen van de visie op ouderbetrokkenheid. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van de volgende richtlijnen:

Richtlijnen bij het opstellen visiestuk:

- Wat is het belang van relaties tussen school en ouders voor de toekomst van het kind?
- Hoe is de visie op ouderbetrokkenheid gekoppeld aan de pedagogische en onderwijskundige visie van de school?
- Welke waarden staan centraal bij de visie op ouderbetrokkenheid (gelijkwaardigheid, respect, veiligheid, verantwoordelijkheid?)
- Staat er in de visie iets over de sociaal-culturele achtergronden van de kinderen en op welke wijze de school in haar ouderbetrokkenheid rekening houdt met deze achtergronden? Bijvoorbeeld: religie, leerstofgerichtheid (nadruk op orde en discipline, kennisoverdracht in kernvakken, leveren van prestaties) of juist kindgerichtheid (nadruk op persoonlijkheidsvorming van het kind, kind staat centraal).
- Wat zijn de maatschappelijke ontwikkelingen die een rol spelen bij het vormgeven van ouderbetrokkenheid?
- Vanuit welke principes krijgt ouderbetrokkenheid vorm? Bijvoorbeeld: veiligheid, gedeelde verantwoordelijkheid, gemeenschap, laagdrempeligheid, ouderondersteunend, medeopvoeder zijn.
- Welke functies en taken dichten jullie jezelf en de ouder toe in de opvoeding en ontwikkeling van kinderen?
- Wat betekent dit voor de praktijk van de ouderbetrokkenheid? Consequenties voor school/personeel en ouders?
- Wat zijn de doelen? Maak onderscheid tussen lange en korte termijn.
- Welke activiteiten vloeien daaruit voort?

In een eventuele tweede bijeenkomst kan het visiestuk dienen als basis voor verdere, concretere uitwerking (het opstellen van een projectplan, zie bijlage 2).

Bijlage 2 Het ontwikkelen van een projectplan ouderbetrokkenheid

Bijlagen

Bijlage bij stap 2

Een voorbeeld voor een studiedag: “Ontwikkelen projectplan ouderbetrokkenheid.”

1. Welkom
2. Input en vragen voor het kunnen opstellen van een projectplan:

Projectplan (wat):

A. Wat willen we bereiken?

- Wat is de uitdaging? Welke knelpunten moeten met het project opgelost worden?

B. De aanleiding:

- Wat is de directe aanleiding om het project NU te starten?
- Welke problemen of knelpunten zijn er?

C. De doelstelling:

- Wat is het hogere doel (streefbeeld) waar het project een bijdrage aan moet leveren?

D. Het resultaat:

- Wat levert het project concreet op?
- Resultaten SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden) formuleren.

E. Hoe gaan we het resultaat bereiken?

- Hier moet een globale beschrijving komen van de activiteiten / werkzaamheden die nodig zijn om het resultaat te bereiken. Een uitgebreid activiteiten- of jaarplan wordt in stap 5 door de werkgroep gemaakt.

F. De afbakening:

- Wat is het resultaat niet? Wat gaan we niet doen? (Begrenzen van het project.)

G. Eventuele effecten:

- Wat zouden mogelijke positieve en negatieve effecten van het project (resultaat) zijn?

H. Randvoorwaarden:

- Wat zijn de randvoorwaarden voor het project? (Geld, tijd, middelen.)
- Wat is nodig om het te laten slagen?

3. Afspraken maken voor vervolg: samenstellen werkgroep

Bijlage 3 Checklist ouderbetrokkenheid activiteiten

Bijlagen

School:

Datum:

Bijlage bij stap 4

Schriftelijk contact met ouders:

Wat?	Hoe gaat dat nu?	Wijzigingen gewenst?	Wijzigen wanneer en door wie?
1. Schoolgids			
2. Schoolkrant			
3. Nieuwsbrief			
4. Incidentele brieven			
5. Leerling rapport			
6. Website / e-mail			
7. Oudervragenlijst / tevredenheidsonderzk.			
8. Prikbord			
9. Overig:			

Ouderparticipatie:

Wat?	Hoe gaat dat nu?	Wijzigingen gewenst?	Wijzigen wanneer en door wie?
1. Medezeggenschapsraad			
2. Ouderraad			
3. Hand- en spandiensten: - schoolkrant - activiteiten en feesten - overblijf - klassen- / groepsouder - begeleiding schoolreisje - begeleiding schoolzwemmen - begeleiding sportdag - schoonmaak ouders - klusjes ouder - anders, namelijk:			
4. Leshulp in groep: - niveaulezen - computerles - anders, namelijk:			
5. Overig:			

Persoonlijk contact met ouders:

Wat?	Hoe gaat dat nu?	Wijzigingen gewenst?	Wijzigen wanneer en door wie?
1. Aanmeldingsgesprek	Wie? Hoe lang? Structuur? Inhoud? Afspraken? Wat krijgt ouder mee? Verwachtingen over en weer? School-oudercontract? Overig		
2. Informeel contact	Bij deur staan? Halen / brengen? Overig		
3. Inloopkwartiertje onderbouw (Ik en Ko-) ouderbijeenkomst (over wat kinderen in de groep rondom de methode / het thema leren)	Waarom wel / niet? Frequentie? Opkomst? Inhoud? Overig		
4. Informatie of inloopavond / -middag (waarin informatie wordt gegeven over methoden en werkwijze in nieuwe schooljaar of groep)	Planning? Overdag of 's avonds? Werving? Opkomst? Inhoud? Gebruik audio/visuele middelen? Overig		
5. 10 minutengesprekken en rapportavonden	Frequentie? Werving? Opkomst? Inhoud? Overig		

<p>6. Ouderbijeenkomsten over:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. methode b. (voorlichtend) thema c. informatie VO d. overig 	<p>Frequentie? Vorbereiding? Werving? Opkomst? Inhoud? Wie verantwoordelijk? Wie voert uit? Overig</p>		
<p>7. Klassenbezoeken (ouders kunnen in de groep kijken / meedoen)</p>	<p>Welke groepen? Frequentie? Wanneer? Vorbereiding? Werving? Opkomst? Inhoud? Wie verantwoordelijk? Wie voert uit? Overig</p>		
<p>8. Huisbezoeken (leerkrachten gaan bij ouders thuis op bezoek)</p>	<p>Welke ouders? Frequentie? Wie voert uit? Inhoud? Overig</p>		
<p>9. Ouderkamer / koffieochtend</p>	<p>Frequentie? Wanneer? Vorbereiding? Werving? Opkomst? Inhoud? Wie verantwoordelijk? Wie voert uit? Overig</p>		
<p>10. Overig:</p>			

Overig:

Wat?	Hoe gaat dat nu?	Wijzigingen gewenst?	Wijzigen wanneer en door wie?
1. Ouderbetrokkenheid als onderwerp in team?			
2. Visie op ouderbetrokkenheid?			
3. Afspraken over gedrag/houding naar ouders?			
4. Is er een klachtenregeling en in hoeverre wordt hier gebruik van gemaakt?			
5. Studiedagen / trainingen voor het team over visie op contact met ouders?			
6. Begeleiding door onderwijsbegeleidingsdienst m.b.t. ouderbetrokkenheid?			
7. Thuisgerichte programma's uitgevoerd via oudergroepen op school: - Opstap (groep 1 en 2) - Overstap (groep 3) - anders:			
8. Oudercurssussen via school: a. Opvoeden en zo b. Kansrijk Kiezen c. Pubercursus d. anders:			
9. Contact met ouders over zorgen leerlingen: wat zijn de afspraken hierover?			
10. Contact ouders-derden: - Jeugd Gezondheidszorg GGD - Logopedie - Schoolmaatschappelijk werk - anders:			
11. Overig:			

Knelpunten en wensen:

Wat?	Hoe gaat dat nu? Wijzigingen gewenst? Wijzigen wanneer en door wie?
1. In hoeverre weet de school hoe de informatie / communicatie bij ouders overkomt of ervaren wordt?	
2. Welke ouders bereikt de school effectief/ goed en welke niet?	
<p>3. Welke knelpunten ervaart de school m.b.t. ouders?</p> <p>Kies vervolgens de 3 belangrijkste knelpunten waaraan de school het eerst wil gaan werken.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ouders zijn moeilijk te bereiken 2. taalproblemen 3. culturele verschillen 4. complexe problematiek van ouders / gezinnen 5. onbekendheid van ouders met schoolsysteem 6. onbekendheid van ouders met verwachtingen die school aan ouders stelt 7. problemen met het betalen van de ouderbijdrage 8. problemen met werven en inzetten van ouders bij activiteiten 9. anders vanuit ouders, te weten: 10. onbekendheid van de school / het team met verwachtingen die ouders hebben 11. leerkrachten weten te weinig over de achtergronden van ouders 12. school ervaart een tekort aan faciliteiten of mensen om ouders te bereiken 13. er is te weinig tijd voor het team om met ouders/ouderbetrokkenheid bezig te zijn 14. er is door het team (nog) niet voldoende nagedacht over ouderbetrokkenheid 15. er is geen expliciet beleid vanuit school m.b.t. ouderbetrokkenheid 16. problemen met doorverwijzen naar speciaal onderwijs 17. anders vanuit school; te weten:

Bijlage 4 Voorbeeld van een registratieformulier activiteiten/ -jaarplan ouderbetrokkenheid

Bijlagen

Bijlage bij stap 5

Activiteiten- of jaarplan / monitor ouderbetrokkenheid schooljaar

Basisgegevens: totaal ... leerlingen van ... gezinnen.

Wat	Welke groep	Wie voert uit	Wanneer	Registratie Opkomst / ervaring
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Resultaatstelling 				
<i>Activiteiten voor / met ouders:</i>				
Informatieavond				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ... (aantal of percentage) ouders komen 				
10 minuten gesprekjes				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ... (aantal of percentage) ouders komen 				
Huisbezoeken				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ... (aantal of percentage) ouders komen 				
Klassenbezoeken				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ... (aantal of percentage) ouders komen 				
Ouderbijeenkomsten				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ... (aantal of percentage) ouders komen 				
Voorlichtingsbijeenkomst				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ... (aantal of percentage) ouders komen 				
Kansrijk Kiezen (ouderbijeenkomsten voor ouders groep 7 en 8), of voorlichting VO				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ... (aantal of percentage) ouders komen 				
Ouderraad				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ... (aantal of percentage) ouders in raad 				
Oudercursus (Bijv. Opvoeden & Zo)				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ... (aantal of percentage) ouders komen 				

Wat	Welke groep	Wie voert uit	Wanneer	Registratie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Resultaatstelling 				Opkomst / ervaring
<i>Activiteiten met team:</i>				
Wergroep				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ ... x per jaar, beleid, jaarplan etc. 				
Visie op ouderbetrokkenheid				
Teamoverleg: Activiteiten- of jaarplan bespreken en evalueren				

Bijlage 5 Indicatoren om de mate van ouderbetrokkenheid te toetsen

Bijlagen

Bijlage bij stap 8

Ouderbetrokkenheid is groot als:

ouders:

- met hun kind praten over school;
- het kind helpen bij het schoolwerk;
- regelmatig op school komen;
- regelmatig met andere ouders over school spreken;
- regelmatig met de leerkracht spreken;
- af en toe vrijwilligerswerk op school doen;
- op de hoogte zijn van waarmee de kinderen bezig zijn in de groep;
- de informatie die school geeft lezen;
- informatie over het kind of de thuissituatie, die van belang is, doorgeven aan school;
- deelnemen aan formele geledingen als ouderraad, MR, bestuur;
- hun mening geven over wat er op school gebeurt;
- de voorwaarden voor leren realiseren (op tijd naar bed, goede voeding);
- hun opvoeding meer afstemmen op de opvoedingswaarden die op school gehanteerd worden;
- school de ruimte bieden om fouten te maken.

school/leerkrachten:

- ouders informeren over wat zij van ouders verwachten en wat het belang hiervan is;
- een uitnodigende houding naar ouders aannemen;
- ouderbijeenkomsten, voorlichtingsbijeenkomsten, rapportbesprekingen en kindbesprekingen organiseren;
- een aantal openbare lessen geven;
- ouders bekend maken met het Nederlandse onderwijssysteem;
- de verwachtingen van school naar ouders toe bekend maken en bespreken;
- duidelijk zijn over wat de school biedt en wat niet;
- waarden en omgangsvormen in en om school met ouders bespreken;
- ouders aanmoedigen hun kinderen te stimuleren;
- een veilige omgeving aan kinderen en ouders bieden;
- weten wat de verwachtingen zijn van ouders naar hen toe;
- ouders voor hun inzet waarderen;
- ouders feedback geven op hun functioneren in het kader van ouderbetrokkenheid en ouders ondersteunen bij het zoeken naar oplossingen;
- uitgaan van gelijkwaardigheid;
- rekening houden met factoren die ouderbetrokkenheid belemmeren;

- hun waarden en normenoverdracht afstemmen op de thuissituatie van het kind;
- de opvoeding thuis ondersteunen;
- ruimte bieden aan ouders om fouten te maken;
- samenwerken met andere voorzieningen rondom de school op het terrein van zorg, welzijn, onderwijs en opvoedingsondersteuning.

Bijlage 6 Literatuurlijst en verwijzing naar informatie over ouderbetrokkenheid

Bijlagen

Boeken

- De schouder eronder CPS 1994
- Partners in opvoeding in het basisonderwijs Jeugdinformatie 1998
- Ouderinspraak Averroes 1997
- De doorgaande lijn, basisplan ouders de Meeuw 1999
- Zijn ouders uitgespeeld? Averroes 2000
- Handboek ouderbetrokkenheid PJ partners 2000
- Wat is een basisschool? Coutinho 2000
- Weten, willen en kunnen de Meeuw 2000
- Draaiboek ouderbetr. en opv.onderst. basisschool Capabel 2002
- Een school maak je samen steunpunt minderheden 2002
- Ouders bij de les SCP 2002
- Portfolio voor opvoeders (docenten en ouder map) citogroep 2003
- Het 10 minuten gesprekje met leraren NKO 2003
- Mijn kind in groep 1/2 Thiememeulenhoff 2004
- Mijn kind in groep 3 Thiememeulenhoff 2004
- Pendelaars tussen vraag en aanbod FORUM 2004
- Mét ouders kom je verder CPS 2004
- Handboek 'Kansrijk Kiezen' JSO 2007

Brochures en onderzoeken

- Hoe blijven ouders in beeld? 1999
- Info brochure assistent ouderbetrokkenheid de Meeuw 2001
- De ouderkamer de Meeuw
- Eindrap. Praktijkgericht ond. Ouderparticipatie B&A groep 2001
- Methodiek ouderbetrokkenheid en brede school PJ partners 2002
- Samen leren ouders en coo
- Oudercontacten ouders en coo 2002
- Ouders en leerlingenzorg ouders en coo 2002
- De weg naar school is niet zo lang OVB Turks
- Schakels tussen school en thuis Sardes Utrecht 2002
- Bevordering van ouderbetr. op basisscholen quickscan behoeften ZH 2002
- Allochtone ouders en de pedagogische functie ... its 2002
- Ouderparticipatie onder druk VOO 2003

- Actieve ouders Spectrum 2003
- Ouders over opvoeding en onderwijs SCP 2004
- Ouders als educatieve partner Q*primair (Cees de Wit) 2005
- Draaiboek ouderkamer JSO 2006
- Ouder & VVE JSO 2007
- Ouderbetrokkenheid thuis: sleutel voor schoolsucces Spectrum 2007

Video's

- De keus NKO 2000
- Voorbeelden van communicatie met allochtone ouders Echo 2001
- 10 voor ouders Het Kader 2003
- Zij moeten zich aanpassen Teleac/NOT 2005

Themapakket

- Mi tesoro themapakket 'ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie' JSO 2005